

References

1. R. Boer, T. Booijink, J. Schokkenkamp. Trends and Development in Online Payments & Background and Theory Online Payments 2009 – European market overview, www.innopay.com, Innopay 2009.
2. Heike M. SEPA, Changing time for payments, Financial Market Special, EU Monitor 64. 2009. Jul. 27.
3. Kemppainen K. Integrating European retail payment systems: some economics of SEPA, Bank of Finland Research, 2009.
4. Kovács L. Az európai pénz- és elszámolásforgalom jövője (The Future of European Clearing and Settlement), Press: University of Miskolc, 2010, ISBN: 978-963-661-945-9
5. Padoa-Schioppa T. Clearing and settlement of securities – a European perspective – Symposium of the Deutsche Bundesbank “Payments and Securities Settlement Systems in Germany against the Background of European and International Developments”, Frankfurt 2001.
6. Schrevel G. Was SEPA worth effort after all?, The Future of Finance after SEPA (p. 71–76.), John Wiley & Sons, 2008.
7. Additional relevant material (unpublished and used with the permission of their respective author): Papers by István Prágay (GIRO Ltd. Budapest) on clearing

Отримано 11.01.2012

Анотація

У даній роботі наводяться результати дослідження історичного розвитку клірингу, розкриваються особливості поточного функціонування клірингових палат, а також аналізується вплив інтеграційних процесів у ЄС на майбутній розвиток Автоматизованих Клірингових Палат.

УДК 004:001

*О. В. Козьменко, д-р екон. наук, професор кафедри економічної кібернетики,
О. В. Кузьменко, канд. екон. наук, доцент кафедри економічної кібернетики,
К. М. Жулінська, викладач-стажист кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”*

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПОТРЕБ АНАЛІТИКІВ І НАУКОВЦІВ

У статті проведено аналіз, класифікацію доступних для вітчизняних аналітиків та науковців електронних інформаційних ресурсів, досліджено їх ступінь розвитку та множини проблеми функціонування. Запропоновано комплекс заходів щодо розвитку вітчизняних електронних інформаційних ресурсів, що підвищуватиме якість досліджень науковців, прийнятих на їх основі управлінських рішень та сприятиме сталому економічному зростанню країни.

Ключові слова: електронні інформаційні ресурси, плагіат, класифікація електронних інформаційних ресурсів.

Постановка проблеми. Останнім часом доступність інформації стає все більш важливою характеристикою сучасного суспільства. Проблема вдосконалення доступу до інформаційних ресурсів є усвідомленою на всіх рівнях їх формування і управління ними як в Україні, так і за кордоном. Сьогодні слід чітко досягнути залежність рівня розвитку науки та освіти від рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та формування інформаційної культури. Дійсно, наука та освіта як ніякі інші сфери людської діяльності потребують оперативної, своєчасної та достовірної інформації. Вченому, досліднику, викладачеві, студенту, професіоналу потрібні потужні інформаційні ресурси як вітчизняні, так і світові: швидкий, зручний, багатоас-

пектний доступ до світової наукової інформації через бази даних, наукову періодику, наукову літературу.

Розвиток електронних інформаційних ресурсів (ЕІР) сприяє підвищенню якості досліджень науковців та аналітиків за рахунок більшої доступності, прискорення пошуку необхідної інформації. Крім того, підвищенню рівня професійності наукових досліджень, як вважає С. Козьменко [1], сприятиме також їх повна відкритість за рахунок розміщення в електронному вигляді в мережі Інтернет, зважаючи на більшу публічність праць науковців та аналітиків, можливості їх широкого обговорення та аналізу.

Як відомо, стан інформаційного забезпечення вітчизняної науки та освіти далекий від ідеального, чи хоча б достатнього. Сучасна економічна ситуація в нашій країні не сприяє повноцінному комплектуванню бібліотек в достатньому обсязі

науковою літературою та науковою періодикою, особливо закордонною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналізом стану розвитку, виявленням сучасних тенденцій та пошуком шляхів розвитку вітчизняних ЕІР для потреб аналітиків та науковців займається низка вчених, а саме: О. Васильєв, О. Сегін, Т. Ярошенко [2], В. Горовий, В. Бублик [3], Є. Пілянкевич, О. Спірін [4].

Невирішені раніше питання: у статті сформовано причинно-наслідкову ієрархію факторів недостатнього розвитку ЕІР, що сприяє визначенню найсуттєвіших проблем вітчизняних ЕІР, вирішення яких підвищуватиме якість науководослідних робіт, рівень ефективності прийняття управлінських рішень та функціонування економіки загалом.

Метою статті є аналіз множини електронних інформаційних ресурсів, що використовуються для потреб аналітиків та науковців, визначення існуючих недоліків функціонування ЕІР та формування комплексу пропозицій у сприянні їх подальшому розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. У процесі власної діяльності науковці та аналітики стикаються зі значною проблемою в доступності необхідної інформації, її достовірності, ступені оновлення та достатності для проведення якісних досліджень. Поряд з цим суттєві витрати часу науковців здійснюються на пошук потрібної літератури по досліджуваній тематиці. На рис. 1 наведено множину ЕІР, виділених відносно їх укладачів.

Загалом увесь масив електронних інформаційних ресурсів (ЕІР) можна класифікувати за суб'єктами укладання інформації; ступенем агрегування інформаційних ресурсів (внутрішні: структуризація внутрішніх інформаційних ресурсів укладача, розширені: агрегують інформацію із зовнішніх, відносно первинного укладача, ресурсів); типом представлення інформації тощо (рис. 2).

Зважаючи на те, що більше 50 % часу науковець витрачає на пошук необхідної інформації, актуальним питанням є створення та розвиток інформаційних ресурсів для оптимізації пошуку корисної інформації для здійснення аналітичної та науково-дослідної роботи. Важливе місце при цьому займають пошукові системи, що містять класифіковані за галузями науки масиви інформаційних матеріалів з різною формою представлення даних (наукові журнали (e-LIBRARY, E-Journals, DOAJ), дослідження та статті (Google Scholar), книги (Google Books, E-Books Directory) або містять змішані колекції матеріалів –

EconPapers, Scirus). Саме розвиток вищезазначених електронних інформаційних ресурсів – посередників між масивом неструктурованої інформації та науковцями в Україні, є надзвичайно актуальним питанням сьогодення.

Позитивні кроки в розвитку ЕІР в Україні представлені активізацією створення і оперативного поповнення репозиторіїв, архівів, проте наявною є нестача наукових пошукових систем – повномасштабних баз даних вітчизняних матеріалів, класифікованих за розгалуженою тематикою.

На сайті Наукової бібліотеки УАБС НБУ міститься значна кількість посилань на наукові пошукові системи, серед яких перелік вітчизняних обмежується лише однією – ОАІ-гарвестер (власність Міністерства освіти і науки України).

Вищенаведене викликає необхідність з'ясування причин недостатнього розвитку ЕІР в Україні. На наступному рисунку представлено ієрархію факторів, що знижують авторитетність вітчизняних ЕІР та стоять на заваді їх розвитку в Україні.

Важливим питанням, що стримує розвиток ЕІР в Україні, є проблема плагіату.

Крім того, на заваді розвитку вітчизняних ЕІР стоять наступні питання:

- небажання людей платити за інформацію;
- психологічне несприйняття значним відсотком населення електронних розрахунків внаслідок недостатньої довіри до електронних платіжних систем, недостатньої обізнаності роботи з ними, що стримує розвиток платних ЕІР;
- низький рівень доходів населення.

Таким чином, найсуттєвішими проблемними місцями у сфері розвитку ЕІР є відсутність реально діючих механізмів захисту наукових розробок від плагіату, недостатнє фінансування розвитку науки та ЕІР, низка психологічних факторів (недовіра до електронних платежів, небажання платити за інформацію та нехтування необхідністю зазначати посилання на використані ЕІР), а також недоліки статистичної інформації, що є відправною точкою, “фундаментом” у дослідженнях науковців та аналітиків. Недоліки вітчизняних ЕІР та їх наслідки систематизовано на рис. 4.

Критичність проблем недофінансування наукових досліджень виражається в тому, що порівняно з Україною, де частка витрат держави на НДДКР до ВВП за 2007–2009 роки складає 0,86 %, в ЄС рівень наукоємності ВВП становить 1,9 %, у Швеції, Фінляндії – 3,7 %, Німеччині, США – 2,7 % [5].

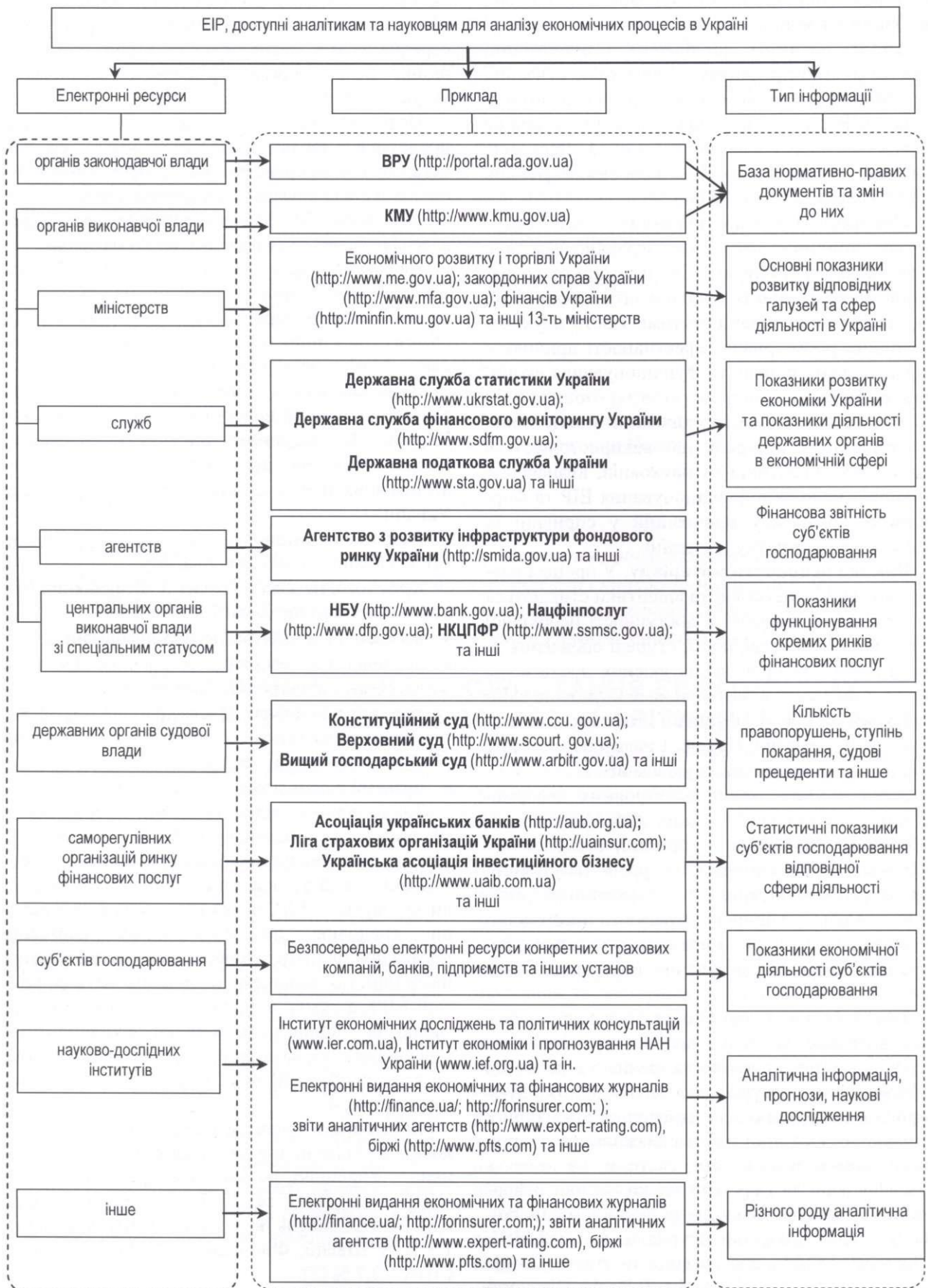

Рисунок 1 – Класифікація EIP за суб'єктами укладання інформації

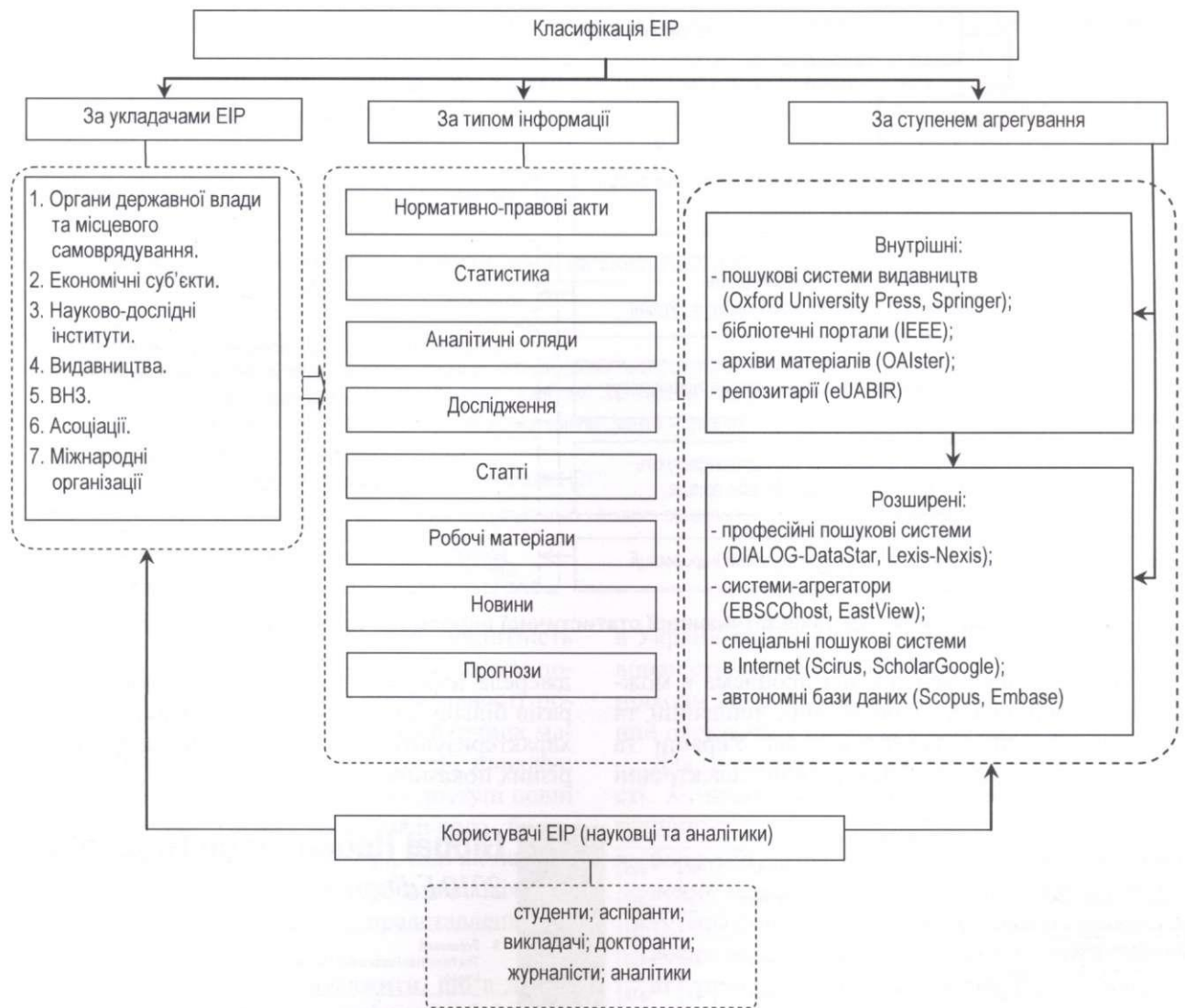

Рисунок 2 – Розширена класифікація ЕІР

Рисунок 3 – Причинно-наслідковий ланцюг проблемних питань у розвитку вітчизняних ЕІР

Рисунок 4 – Множина недоліків вітчизняної статистичної інформації та наслідків її застосування

Відмітимо, що існує значна проблема в можливостях порівняння економічних тенденцій та закономірностей, характерних для України та закордонних держав. Закордонні електронні

джерела інформації містять не тільки в десятки разів більшу інформацію, але в деяких випадках характеризують економічні явища за допомогою різних показників (рис. 5).

Перестрадування, млн. грн.					
Сплачено на перестрадування, у тому числі:	9 064,6	8 888,4	10 745,2	-1,9	20,9
- перестраховиками-резидентами	8 026,8	7 784,1	9 753,9	-3,0	25,3
- перестраховиками-нерезидентами	1 037,8	1 104,3	991,3	6,4	-10,2
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	926,5	967,9	508,6	4,5	-47,5
- перестраховиками-резидентами	504,7	680,8	219,0	34,9	-67,8
- перестраховиками-нерезидентами	421,9	287,1	289,6	-32,0	0,9
Отримані страхові премії від перестраховальників-нерезидентів	317,5	242,1	192,3	-23,7	-20,6
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	1 055,6	1 050,4	1 837,1	-0,5	74,9

Global Reinsurance Highlights 2010 Edition

- 5 Foreword: The Panic Has Passed, But The Pain Lingers
- 6 Outlook: 2009's Perfect Calm Breeds Stormier Climate For Global Reinsurance In 2010
- 13 Life Reinsurance: The Sluggish Economic Recovery And Emerging Regulatory Changes Are Reshaping The Life Reinsurance Landscape
- 18 ERM: Global Reinsurers Lead The Way In Enterprise Risk Management
- 27 ERM Criteria: Approach To Assessing Insurers' Enterprise Risk Management Refined In Line With Industry Improvements
- 31 ILS: Fall In Traditional Reinsurance Pricing Outpaces Decline In ILS Pricing
- 40 Top 40 Global Reinsurance Groups
- 40 Global Reinsurers By Country
- 56 Reinsurer Domicile: Choosing A Domicile Remains A Hot Topic For Global Reinsurers
- 60 Solvency II: Uncertainty Continues For European Insurers As Solvency II Requirements Remain Undecided
- 64 Financial Strength Ratings: Interpreting Insurer Financial Strength Ratings In Light Of Improving Insurer Supervision
- 68 Asia-Pacific: Asia-Pacific Insurance Finds Recovery Tougher Than Expected As Rates Remain Under Pressure
- 72 Russia: Standard & Poor's Sees Evident Weaknesses And Hidden Strengths In The Russian Reinsurance Market
- 76 Bermuda/Lloyd's: Premium Development And Performance Converge As Integration Of Lloyd's And Bermudian Markets Increases
- 79 Chile: Reinsurers Foot The Bill For Chilean Earthquake Losses
- 86 Ratings Definitions

Рисунок 5 – Співставлення інформаційного забезпечення EIP у страхуванні

Перестраховання може бути охарактеризоване за допомогою восьми показників, які ілюструють загальні показники, властиві для страхування. У той же час глобальний ринок перестраховання описується на 86 сторінках звіту зі всебічним аналізом як самого процесу, так і явищ, на які він впливає.

Серед вітчизняних органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором найбільш якісне інформаційне забезпечення представлено на сайті Національного банку України (НБУ).

У табл. 1 наведено характеристику достатності інформації, розміщеної на сайті НБУ.

Таблиця 1 – Аналіз достатності інформації на сайті НБУ для потреб аналітиків та науковців

Тип інформації	Переваги	Недоліки
Аналітична	Значний перелік публікацій: - аналітико-статистичні матеріали: огляди фінансового сектора, "Бюлетень НБУ", "Платіжний баланс і зовнішній борг України" та ін.); - наукові дослідження ("Вісник НБУ", матеріали Центру наукових досліджень НБУ); - аналітично-звітні матеріали ("Річний звіт НБУ")	- брак комплексного аналізу ризиків та загроз стабільного функціонування фінансового сектора країни; - певне, порівняно з розвинутими країнами, запізнення у розміщенні інформації
Статистична	- відносна достатність статистики (порівняно з іншими органами регулювання фінансового ринку); - незначний лаг публікації статистики	- надмірне агрегування представлення даних; - зміна структури наведення статистики

У цілому можна говорити про достатність статистичної інформації на сайті НБУ, проте потребує вдосконалення процес оперативності поповнення як статистичних, так і аналітичних матеріалів НБУ. Доцільним є наступний приклад: станом на 01.02.2012, у відкритому доступі повні версії журналу "Вісник Національного банку України" представлені до 2007 р., тоді як на сайті Банку Польщі електронна версія аналогічного видання – "Банки і кредит" – представлена уже за липень 2011 р.

Таким чином, можна зауважити, що в даний період часу вітчизняні науковці та аналітики деяких галузей працюють в умовах браку та обмеженості доступу до інформації, особливо статистичної, що призводить до втрати актуальності аналітичних досліджень та практичної новизни і можливості апробації теоретичних науково-методичних розробок.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що дана проблема повинна вирішуватись на державному рівні. Так, державні органи влади повинні не тільки декларувати бажані напрями розвитку створення і використання електронних інформаційних ресурсів, але і проводити постійний моніторинг виконання зазначених положень. На наступному рисунку наведено ключові нормативно-правові акти у сфері регулювання вітчизняних ЕІР (рис. 6).

Виявлено, що основними нормативно-правовими документами, направленними на створення і використання ЕІР, є закони України "Про Національну програму інформатизації", "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства

в Україні на 2007–2015 роки". Кожен з них повинен стимулювати розвиток та удосконалювати підходи до формування ЕІР, але, на жаль, в даний період часу цього не відбувається.

Для підвищення рівня розвитку, авторитетності вітчизняних ЕІР необхідними є наступні заходи:

- боротьба з плагіатом, що включає вдосконалення законодавства щодо підвищення захисту прав інтелектуальної власності, удосконалення визначення трактування поняття "плагіат" та автоматизованих систем його оцінювання; активізація використання "дошок ганьби" в Інтернеті (відомості про злісних порушників, їх сфабриковані та оригінальні твори) тощо. Відмітимо, що сприяти вирішенню проблем недостатнього рівня захисту наукових розробок можуть: електронні бібліотеки шляхом розміщення на них матеріалів у вигляді е-принтів, робочих матеріалів;
- вдосконалення статистичної бази (підвищення оперативності, повноти, об'єктивності інформації);
- підвищення якості власних досліджень, чому, в тому числі, сприятиме прискорення пошуку необхідної інформації, де важливим заходом має стати співпраця бібліотек та науковців, аналітиків. Варто вдосконалювати існуючі підходи до інформування дослідників про останні надходження літератури з необхідної тематики з використанням автоматизованих інформаційних систем.

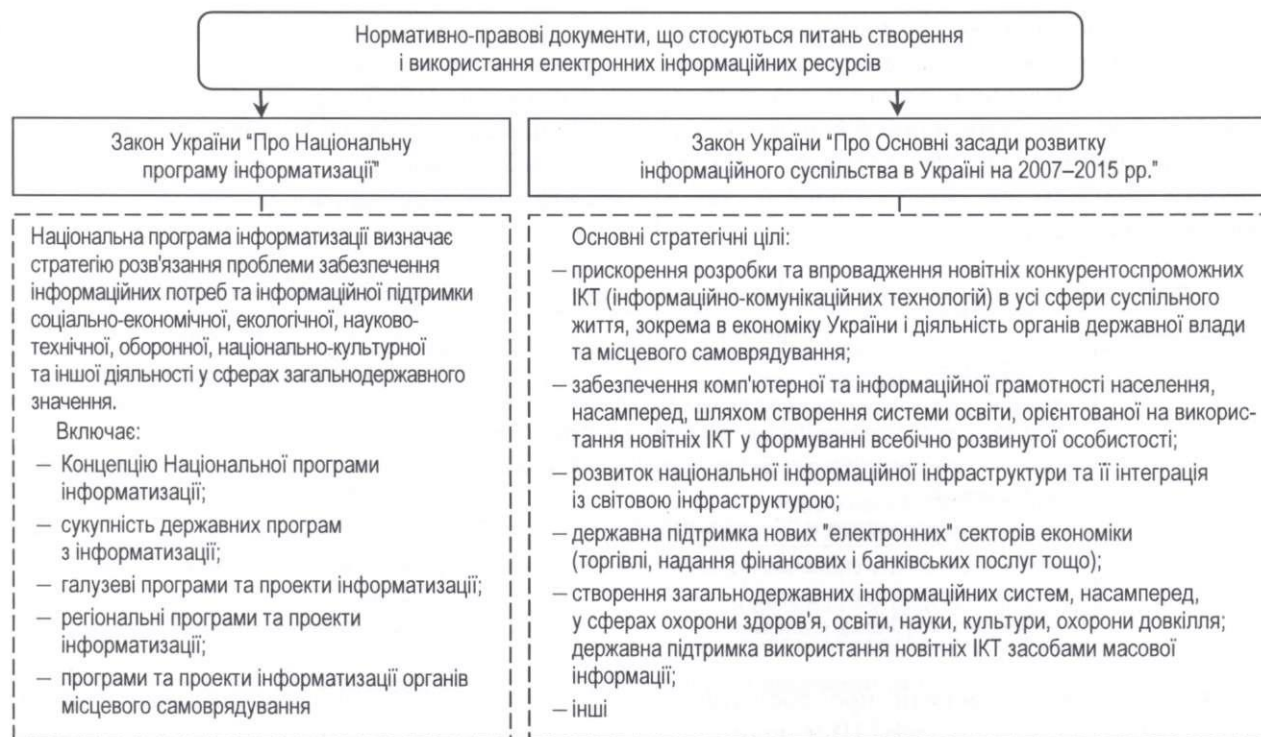

Рисунок 6 – Нормативно-правові документи у сприянні розвитку вітчизняних ЕІР

Висновки. До послуг науковців представлено суттєві масиви інформації, що формуються органами влади, економічними суб'єктами, міжнародними інститутами, ВНЗ тощо. Для оптимізації пошуку корисних даних для потреб аналітиків та науковців свої послуги представляють наукові пошукові системи. Недостатність розвитку останніх в Україні обумовлена слабкістю реального захисту прав інтелектуальної власності, недостатнім рівнем фінансування. Оптимізація процесу боротьби з плагіатом, власний внесок

науковців у створення якісних ЕІР, достатній рівень фінансування сприятимуть активізації розвитку та авторитетності вітчизняних ЕІР.

Гостру необхідність викликає створення потужних, доступних та значних за обсягами інформації баз даних на всіх рівнях господарювання, за рахунок яких вітчизняні науковці та аналітики отримають можливість практичної апробації власних розробок, що в результаті призведе до покращення економічних процесів у державі та підвищення рівня життя населення.

Список літератури

1. Козьменко С. М. Науковий вал чи провал [Електронний ресурс] / С. М. Козьменко // Дзеркало тижня. Україна. – 24 лютого 2012. – № 7. – Режим доступу : http://dt.ua/SCIENCE/naukoviy_val_chi_proval-97769.html.
  2. Васильєв О. Як забезпечити науково-технічною інформацією сучасний університет? [Текст] / О. Васильєв, О. Сегін, Т. Ярошенко // Вища школа. – 2003. – № 1. – С. 51–61.
  3. Бублик В. Проблеми розвитку електронних видань в інформаційному суспільстві [Електронний ресурс] / В. Бублик. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Comp/2000_18/01_boublik_vv.pdf.
  4. Спирін О. М. Проектування системи електронних бібліотек наукових і навчальних закладів АПН України [Електронний ресурс] / О. М. Спирін, В. М. Саух, В. А. Резніченко, О. В. Новицький // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 6 (14). – Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
  5. Main Science and Technology Indicators (MSTI) [Electronic resource] // OECD. – 2009. – 132 p. – Access point : <http://www.oecd.org>.
- Отримано 30.01.2012

Summary

The article is devoted to analysis and classification the electronic informational resources, determination of their development problems. The complex of propositions is formed to improve the Ukrainian electronic informational resources that will help to increase the quality of scientists' researches, decision-making process in appearing of economic growth of the country.

